

KLIMA- OG MILJØDEPARTEMENTET

Hovedinstruks for Miljødirektoratet

Hovedinstruksen er fastsatt av Klima- og miljødepartementet i medhold av §3 i Reglement for økonomistyring i staten og trer i kraft 1. januar 2022.

Tom Rådahl
departementsråd

1 Innledning

Hovedinstruksen er fastsatt av Klima- og miljødepartementet ved departementsråd og er gjeldende for Miljødirektoratet fra 01.01.2022. Hovedinstruksen definerer rammebetingelsene og forutsetningene for økonomi- og virksomhetsstyringen.

Dette dokumentet erstatter Økonomi- og virksomhetsinstruks for Miljødirektoratet, datert 18. desember 2020.

Hovedinstruksen er skrevet for å oppfylle kravene i økonomiregelverket om departementets overordnede ansvar overfor underliggende virksomheter, og angir krav til virksomheten ut over gjeldende økonomiregelverk for staten og tilhørende rundskriv.

Hovedinstruksen publiseres på departementets nettsider og sendes Riksrevisjonen.

2 Departementets myndighet og ansvar

Klima- og miljødepartementet har det overordnede administrative og budsjettmessige ansvaret for Miljødirektoratet. Klima- og miljødepartementet fastsetter overordnede mål og krav til Miljødirektoratet innenfor rammene Stortinget fastsetter gjennom lov- og budsjettvedtak. Departementet har ansvar for å følge opp at Miljødirektoratet innretter sin virksomhet i tråd med fastsatte mål og prioriteringer.

3 Miljødirektoratets myndighet, ansvar og organisering

3.1 Miljødirektoratets formål

Miljødirektoratet er Klima- og miljødepartementets sentrale rådgivende og utøvende fagorgan innen naturmangfold, friluftsliv, forurensning, klima og polarområdene.

3.2 Miljødirektoratets tilknytningsform

Miljødirektoratet er et statlig ordinært forvaltningsorgan underlagt Klima- og miljødepartementet.

3.3 Miljødirektoratets hovedfunksjoner og oppgaver

3.3.1 Hovedfunksjoner

Miljødirektoratet har ulike hovedfunksjoner som gjelder innenfor alle de klima- og miljøpolitiske resultatområdene direktoratet har ansvar for. De aktuelle resultatområdene er naturmangfold, friluftsliv, forurensning, klima og polarområdene.

Miljødirektoratet skal gjennom hovedfunksjonene gi underlag for å utvikle politikk og bidra til at vedtatt politikk blir satt i verk på klima- og miljøområdet både nasjonalt og internasjonalt i tråd med departementets føringer. Miljødirektoratet skal ta initiativ til å belyse behovet for ny politikk når ny kunnskap tilsier det. Direktoratet skal følge opp gjeldende politikkdokumenter innenfor egne ansvarsområder.

Direktoratet har et sektorovergripende ansvar. Det innebærer et ansvar på tvers av sektormyndighetene; for å etterstrebe et helhetlig kunnskapsgrunnlag om miljøets tilstand, utvikling og påvirkningsfaktorer, etterstrebe helhetlig og effektiv forvaltning av eksisterende virkemidler og å bidra til å utvikle tiltak og virkemidler for klima- og miljøforbedringer.

3.3.1.1 Myndighetsutøvelse

Miljødirektoratet skal utøve myndighet etter følgende lover med forskrifter:

- Fjelloven
- Forurensningsloven
- Friluftsloven
- Genteknologiloven
- Klimakvoteloven
- Kulturminneloven
- Lakse- og innlandsfiskloven
- Lov om statlig naturoppsyn
- Lov om særavgifter
- Markaloven
- Motorferdselloven
- Naturmangfoldloven
- Konsekvensutredningsregelverket
- Produktkontrollloven
- Svalbardmiljøloven

- Viltloven
- Vassdragsreguleringsloven
- Vannressursloven
- Vass- og avløpsanleggslova

Miljødirektoratet skal også utøve myndighet som er tillagt direktoratet etter andre departementers forskrifter og delegeringsskriv. Miljødirektoratet skal gjennom egen myndighetsutøvelse bidra til at Norge overholder internasjonale forpliktelser på klima- og miljøområdet, se de ulike resultatområdene i sammenheng og se hen til internasjonale forpliktelser på andre områder der det er relevant.

Miljødirektoratet har ansvar for å forvalte tilskuddsordninger som fremgår av Klima- og miljødepartementets årlige budsjettproposisjon under kap. 1420 og kap. 1425, og av Landbruks- og matdepartementets budsjettproposisjon under kap. 1140 og kap. 1141. Departementene har ansvar for å fastsette regelverk for ordningene. Miljødirektoratets forvaltning av tilskuddsordninger skal være i henhold til Reglement for økonomistyring i staten, Bestemmelser om økonomistyring i staten, EØS-avtalens regler om offentlig støtte, regelverk for den enkelte ordningen, departementets tilskuddsrunskriv og eventuelle føringer gitt av departementet gjennom Prop. 1 S eller tildelingsbrev.

Miljødirektoratet er fondsforvalter for Statens fiskefond og Viltfondet, og er ansvarlig for administrasjon og regnskapsføring for fondene.

Miljødirektoratet har ansvaret for å drive tilsyn og gjennomføre landsdekkende naturoppsyn i regi av Statens naturoppsyn. Statens naturoppsyn skal også gjennomføre feltrelaterte tiltak innenfor lovområdene. Brudd på regelverket følges opp på en relevant måte, eksempelvis ved bruk av egne sanksjoner eller gjennom anmeldelser.

Miljødirektoratet skal gi informasjon og veiledning knyttet til regelverket de forvalter. I tillegg har direktoratet veilednings- og rådgivningsoppgaver knyttet til plan- og bygningsloven.

Miljødirektoratet skal behandle klager på vedtak fattet av statsforvalteren og på visse saksområder for sysselmesteren. Dette gjelder ikke vedtak i innsynssaker. Direktoratet skal også behandle klager på vedtak om tilskudd til friluftslivstiltak fattet av fylkeskommunen. Direktoratet skal videre behandle klager på vedtak fattet av villreinnemnder og verneområdestyrer.

Miljødirektoratet har fått delegert myndighet til å utøve statens partsstilling på enkelte saksområder. Direktoratet skal orientere departementet om saker av prinsipiell interesse, samt forelegge departementet spørsmål om anke i slike saker.

3.3.1.2 Faglig rådgiver

Miljødirektoratet skal gi faglige råd, analyser og støtte til departementets arbeid med politikktutvikling og oppfølging av vedtatt politikk på klima- og miljøområdet nasjonalt og internasjonalt. Ansvaret innebærer å videreutvikle og tilrettelegge kunnskapsgrunnlaget for

bruk i politikktutvikling, og å vurdere og fremme egne forslag til tiltak og virkemidler for å nå de nasjonale målene. Ansvaret innebærer også å gi faglig støtte til Klima- og miljødepartementet i forbindelse med relevante sektorers prosesser for å ivareta den helhetlige klima- og miljøpolitikken.

Forventninger fra departementet om konkrete leveranser fra direktoratet formidles skriftlig. Miljødirektoratet skal også selv initiere råd og analyser til departementet.

3.3.1.3 Faglig styring og veiledning av regionalt og kommunalt nivå

Miljødirektoratet har ansvaret for den faglige styringen og løpende dialogen med statsforvalteren på klima- og miljøområdet. Miljødirektoratet skal ivareta sin instruksjonsmyndighet overfor statsforvalteren og Sysselmesteren på Svalbard, og samordne statsforvalterens tilsynsarbeid.

Direktoratet skal bidra til enhetlig og effektiv oppgavegjennomføring gjennom å veilede kommuner, fylkeskommuner og andre regionale myndigheter i bruk av lovverk, forskrifter og andre virkemidler innenfor direktoratets ansvarsområder. Direktoratet skal bistå departementet i oppfølging av fylkeskommunen på relevante områder.

3.3.1.4 Kunnskap og formidling

Miljødirektoratet har ansvar knyttet til flere deler av kunnskapssystemet for klima og miljø nasjonalt og internasjonalt, som blant annet forskning og innovasjon, overvåking, kartlegging, miljødata, statistikk og kunnskapssynteser. Direktoratet skal ha kunnskap om status og utvikling i miljøtilstanden, påvirkningsfaktorer og løsninger. Miljødirektoratet skal bidra til at klima- og miljøpolitikken er kunnskapsbasert. Miljødirektoratet skal ha oppdatert kunnskap om tiltak og virkemidler og hvordan vi bør innrette virkemidler på en effektiv måte for å nå mål på klima- og miljøområdet.

Miljødirektoratet skal være en pådriver for forvaltningsrelevant forskning og innovasjon på klima- og miljøområdet. Etaten skal delta i strategisk oppfølging av instituttsektoren og følge opp relevante porteføljer og satsinger i Norges forskningsråd, Innovasjon Norge og andre virkemiddelaktører.

Miljødirektoratet skal være nasjonalt samordningsorgan for miljødata. Data skal være åpne, tilgjengelige og av høy kvalitet, og bli distribuert på en effektiv og rasjonell måte til brukere. Miljødirektoratet skal kartlegge og overvåke tilstanden og utviklingen i miljøet i samarbeid med andre kunnskapsmiljøer. Miljødirektoratet har et koordinerende ansvar for å rapportere, utvikle og formidle nasjonale og internasjonale indikatorer på klima- og miljøområdet. Direktoratet skal kontinuerlig arbeide for innovasjon og effektivisering i kunnskapsarbeidet. Direktoratet skal drifte og utvikle relevante databaser og registre.

Miljødirektoratet skal formidle aktuell klima- og miljøkunnskap til beslutningstakere og allmennheten på en forståelig måte. Miljødirektoratet skal, sammen med flere andre virksomheter som bidragsytere, levere Miljøstatus.no som en helhetlig informasjonstjeneste.

Miljøstatus skal gi en oversikt over nasjonale mål og en vurdering av status, utvikling og påvirkningsfaktorer for disse basert på nasjonale indikatorer. Vurdering av status på, og av utvikling for å nå nasjonale klima- og miljømål og indikatorer skal oppdateres når ny informasjon foreligger. Miljødirektoratet skal også bidra til god informasjonstilgang fra andre ved å bistå departementet i oppfølgingen av miljøinformasjonsloven og som sekretariat for Klagenemnda for miljøinformasjon.

3.3.1.5 Internasjonalt klima- og miljøarbeid

Miljødirektoratet skal delta og fremme norske interesser i internasjonalt arbeid som bidrar til å stanse tapet av naturmangfold, redusere utslipp av klimagasser, bidra til klimatilpasning, stanse bruk og utslipp av miljøgifter og redusere andre forurensninger. Arbeidet skjer under folkerettslige avtaler og tilhørende organer, gjennom internasjonale organisasjoner, ulike samarbeids- og dialogfora, og bistandsarbeid. Dette inkluderer også deltakelse og bidrag i arbeid og prosesser innenfor fora som i utgangspunktet ikke har miljø som hovedformål. Miljødirektoratets internasjonale arbeid omfatter både globalt, europeisk, nordisk og annet regionalt samarbeid som i arktis og bilateralt samarbeid.

Direktoratet vil ha ulike roller og oppgaver under de forskjellige samarbeidene; som norsk delegasjonsleder i forhandlinger, som norsk representant i ulike ekspertgrupper og dialogfora, og som faglig rådgiver for Klima- og miljødepartementet i forhandlingsprosesser og samarbeidsorganer hvor departementet er norsk delegasjonsleder eller representant. Direktoratet skal ta en ledende rolle i arbeidsgrupper og prosjekter der det er hensiktsmessig. Direktoratet kan også påta seg internasjonale oppgaver som sekretariatsfunksjoner, samordningsoppgaver, byråmedlemskap og formannskapsoppgaver etter nærmere avtale med departementet.

Der Miljødirektoratet representerer Norge i forhandlinger eller i forbindelse med andre beslutninger som kan få politiske implikasjoner, skal mandater avklares med departementet. Miljødirektoratet har på enkelte områder ansvaret for å ivareta Norges rapporteringsforpliktelser eller å bidra til rapporteringer departementet har ansvaret for, samt følge opp sin funksjon som registeransvarlig.

Direktoratet skal videre bidra til at norske klima- og miljøinteresser blir ivaretatt ved regelverk- og politikktutvikling i EU, og sørge for effektiv nasjonal gjennomføring av EØS-rettsakter på klima- og miljøområdet. Direktoratet skal bidra til god forvaltning av EØS-midlene på klima- og miljøområdet i tråd med overordnede føringer for samarbeidet. Direktoratet skal delta og bidra i relevante EU-programmer og EU-byråer.

3.3.2 Andre oppgaver

3.3.2.1 Samarbeid med andre aktører og virksomheter

Miljødirektoratet skal legge vekt på effektivt samarbeid med andre sektorer og bidra til best mulig felles kunnskapsgrunnlag og samhandling på tvers av sektorer for å nå klima- og miljømål. Direktoratet skal lede direktoratsgrupper, sekretariater og andre tverrsektorielle

etatsgrupper. Videre skal direktoratet delta i ulike etatsgrupper, sekretariat og fora på eget initiativ eller som følge av departementets føringer. Direktoratet skal være pådriver for innovative løsninger og arbeidsformer i samarbeid med andre, og gjennom sitt arbeid støtte opp om sektormyndigheters ivaretagelse av deres sektoransvar på klima- og miljøområdet.

Miljødirektoratet skal bidra til et effektivt samarbeid med øvrige etater som er underlagt Klima- og miljødepartementet. Miljødirektoratet har et særskilt ansvar for at det er rutiner for samarbeid mellom departementets ytre etater på Svalbard. Direktoratet skal gi faglig bistand knyttet til Svalbards miljøvernfonds behandling av søknader om støtte. Miljødirektoratet har ansvar for å bidra med relevant kunnskap om klima og miljø i felles prosesser med Riksantikvaren.

Miljødirektoratet har et koordineringsansvar for miljøovervåking og kartlegging, miljødata, miljøstatistikk, miljørapportering og Miljøstatus.no, konsekvensutredninger, klimatilpasning og til sammenstilling av etatenes innspill til miljøforvaltningsdelen i tildelingsbrevet til Sysselmesteren på Svalbard.

3.4 Organisering og ledelse av Miljødirektoratet

Direktøren er virksomhetsleder for Miljødirektoratet og har det overordnede ansvaret for at virksomheten er i samsvar med lover, forskrifter, etiske retningslinjer og andre forordninger knyttet til Miljødirektoratets virksomhet. Direktøren har ansvar for at Miljødirektoratets økonomi- og virksomhetsstyring er i samsvar med tildelingsbrevet, hovedinstruksen og økonomiregelverket.

Direktøren har innenfor sitt område et selvstendig ansvar for at virksomheten har effektive og hensiktsmessige systemer og rutiner som har innebygget tilfredsstillende intern resultat- og økonomikontroll.

Direktøren ansettes av departementet på åremål i en periode på seks år, med mulighet for forlengelse i én periode.

Miljødirektoratet skal ha hovedkontor i Trondheim og kontor i Oslo. Statens naturoppsyn kan lokaliseres i de geografiske oppsynsområdene. Innenfor denne rammen står direktøren fritt til å organisere virksomheten hensiktsmessig og effektivt.

4 Miljødirektoratets interne styring

Miljødirektoratet skal bruke risikostyring som verktøy i sin mål- og resultatstyring, og relatere risikovurderingene til mål- og resultatkravene for virksomheten.

Miljødirektoratet skal identifisere, vurdere, håndtere og følge opp risiko som kan påvirke måloppnåelsen negativt. Risikostyring skal skje innenfor et samlet rammeverk for styring og kontroll, inkluderes i virksomhetens planer, gjennomføring og oppfølging, og inngå som en integrert del av styringen.

Miljødirektoratets overordnede risikovurderinger skal være et formelt punkt på etatsstyringsmøtene.

4.1 Miljødirektoratets interne ledelsesstruktur og fullmakter

Miljødirektoratet skal fastsette intern instruks for egne aktiviteter innenfor rammen av hovedinstruksen fra departementet. Miljødirektoratet skal utarbeide internt disponeringsskriv som fastsetter oppgaver, aktiviteter, ansvar, fullmakter og tildelte bevilgninger internt i virksomheten.

Dersom direktøren oppretter en særskilt intern revisjonsenhet eller ønsker å kjøpe en slik tjeneste fra konsulenter, skal oppgavene presiseres i særskilt instruks som skal foreligge samtidig med opprettelsen. Departementet skal ha kopi av instruksen.

4.2 Miljødirektoratets planlegging, gjennomføring og oppfølging

Miljødirektoratet skal følge opp mål- og resultatkrav og øvrige styringssignaler som blir gitt av departementet gjennom helhetlig planlegging, gjennomføring og oppfølging internt i egen virksomhet. Miljødirektoratet skal planlegge i et langsiktig og strategisk perspektiv for å møte fremtidige utfordringer og oppnå langsiktige mål.

Miljødirektoratet skal innrette egen virksomhet slik at den bidrar til best mulig effekt i tråd med målsettingene for virksomheten slik de fremgår av tildelingsbrevet og hovedinstruksen. Direktoratets resultatrapportering skal basere seg på analyser og vurderinger av effekter som følger av direktoratets egen virksomhet og interne prioriteringer, opp mot relevante målsettinger. Miljødirektoratet skal løpende vurdere behov for evalueringer innenfor egne ansvarsområder.

Miljødirektoratet skal føre regnskap etter kontantprinsippet.

Miljødirektoratet skal føre oversikt over budsjett- og regnskapstall fordelt på de ulike resultatområdene. Departementet bestiller slike oversikter ved behov, i hovedsak gjennom departementets retningslinjer for rapportering som gjelder for Miljødirektoratet.

4.3 Miljødirektoratets internkontroll

Den interne driften i Miljødirektoratet skal gjennomføres på en effektiv og hensiktsmessig måte. Direktøren har ansvar for at etaten har effektiv intern styring og kontroll.

Miljødirektoratets internkontroll skal utformes og gjennomføres slik at den gir rimelig grad av sikkerhet for at direktoratet når fastsatte mål, har en effektiv drift, pålitelig rapportering og at lover og regler følges.

4.4 Andre varige føringer

Digitalisering og administrativ samordning

Miljødirektoratet har et ansvar for å følge nasjonale føringer og prinsipper i regjeringens digitaliseringspolitikk, og miljøsektorens digitaliseringsstrategi skal ligge til grunn for arbeidet med digitalisering. Miljødirektoratet har et særlig ansvar for å utvikle og drifte administrative fellestjenester i klima- og miljøsektoren. I dette inngår ansvar for utvikling og forvaltning av felles IKT-driftsplattform for miljøsektoren.

Informasjonssikkerhet

Miljødirektoratet skal følge nasjonale føringer og prinsipper for digital sikkerhet innenfor sitt ansvarsområde. Miljødirektoratet skal være sertifisert etter ISO 27001-standarden (informasjonssikkerhet).

Forebyggende sikkerhet

Miljødirektoratet er underlagt sikkerhetsloven og skal arbeide med forebyggende sikkerhet i henhold til lovens bestemmelser, forskrifter og gjeldende veiledninger.

Samfunnssikkerhet

Miljødirektoratet skal arbeide med samfunnssikkerhet og beredskap i henhold til samfunnssikkerhetsprinsippene. Arbeidet skal gjennomføres med en systematisk, dokumenterbar metode der samfunnssikkerhet skal være en integrert del av virksomhetens ulike fagområder. Direktoratet skal jevnlig gjennomføre ROS-analyser, utarbeide beredskapsplanverk og gjennomføre øvelser iht. departementets føringer.

Kontakt med Stortinget mm

Miljødirektoratet skal forholde seg til henvendelser fra Stortinget og andre departement i tråd med [Regjeringens forhold til Stortinget - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no).

Riksrevisjonen

Miljødirektoratet skal legge forholdene til rette slik Riksrevisjonen finner det hensiktsmessig for å foreta de revisjons- og kontrolloppgaver som følger av lov og instruks for Riksrevisjonen. Miljødirektoratet skal videre prioritere og følge opp merknader og anbefalinger fra Riksrevisjonen og utarbeide oppfølgingsplaner for dette.

Anskaffelser

Anskaffelser utgjør en stor andel av virksomhetens økonomi, og må derfor bidra til virksomhetens overordnede målsettinger. Miljødirektoratet skal benytte de sentrale rammeavtaler inngått av Statens innkjøpscenter og fellesavtaler inngått for miljøforvaltningen der dette er mulig.

Miljødirektoratet skal ivareta samfunnsansvar i anskaffelsene, ved å redusere skadelig miljøpåvirkning og fremme klimavennlige løsninger, forhindre arbeidslivskriminalitet og sosial dumping, sikre respekt for grunnleggende menneskerettigheter og like konkurransevilkår for næringslivet.

Miljøledelsessystem

Miljødirektoratet skal ivareta og følge opp et miljøledelsessystem som etterlever kjente standarder for oppfølging og dokumentering av virksomhetens miljøarbeid (eksempelvis ISO14001, Miljøfyrtårn, EMAS etc.).

5 Styringsdialog og fagdialog

Klima- og miljødepartementet har ansvar for å tilrettelegge for en hensiktsmessig styringsdialog mellom departementet og Miljødirektoratet.

Landbruks- og matdepartementet har ansvaret for etatsstyringen av Miljødirektoratet i saker som gjelder forvaltningen av høstbare viltressurser, og organiseringen av denne.

5.1 Styringsdokumenter

Etatsstyringen av Miljødirektoratet utøves i en skriftlig dialog mellom Klima- og miljødepartementet og Miljødirektoratet gjennom:

- Tildelingsbrev (inkl. supplerende tildelingsbrev)
- Hovedinstruksen (dette dokumentet)
- Årsrapport og tertialrapporter fra Miljødirektoratet
- Referater fra etatsstyringsmøter og andre styringsmøter

5.2 Styringsmøter

Departementet og direktoratet skal avholde minst to etatsstyringsmøter årlig. Dagsordenen skal ta utgangspunkt i måloppnåelse, eventuelle avvik fra fastsatte styringskrav, risikovurderinger og strategisk viktige utviklingsspørsmål som påvirker etaten. Nye styringssignaler fra departementet til direktoratet skal dokumenteres skriftlig i referatet.

Avdelinger i departementet og direktoratet kan i tillegg til etatsstyringsmøtene avholde styringsmøter om utvalgte temaer. Slike møter skal foregå på ledernivå mellom berørte avdelinger. Eventuelle nye styringssignaler fra departementet til direktoratet skal dokumenteres skriftlig i et referat.

5.3 Fagmøter

Departementet og direktoratet kan ved behov avholde fagmøter, utover møter som nevnt i 5.2, for å diskutere fagsaker.

5.4 Annen dialog, involvering og informasjonsutveksling

Departementet kan ha behov for å gi bestillinger til Miljødirektoratet i tillegg til tildelingsbrev i løpet av året. Dersom det er behov for nedprioritering av andre oppgaver som følge av en ny bestilling, skal dette avklares med departementet.